

Iniciació educativa a la resistència aeròbica.

(III) Cant en cursa: funcions i assignacions

Educational Introduction to Aerobic Endurance.

(III) Singing while Running: Functions and Assignments

ANTONIO D. GALERA

Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal
Universitat Autònoma de Barcelona (Espanya)

Autor per a la correspondència

Antonio D. Galera
antonio.galera@uab.es

Resum

L'autor presenta un conjunt de factors didàctics sistemàtics per a la iniciació educativa a la resistència aeròbica centrant-se en mètodes aplicables a la realitat escolar des d'una perspectiva sostenible. La doctrina en què se sustenta va ser desenvolupada per l'autor com a resultat de la seva experiència amb un grup de nens i nenes que van participar en un programa escolar d'educació física cooperativa, un dels continguts mestres del qual era el desenvolupament de la resistència aeròbica. Els criteris d'aplicació didàctica estan considerats des de l'àmbit escolar, de primària o de secundària, si bé poden adaptar-se a altres àmbits, com l'entrenament a qualsevol edat, activitats de temps lliure, etc. L'autor conclou la seva exposició doctrinal i presenta repertoris de cants escolars aplicables a la seva proposta d'interrelació disciplinària entre educació física i educació musical per a la iniciació educativa a la resistència aeròbica des d'una perspectiva sostenible.

Paraules clau: resistència aeròbica, cursa econòmica, cant en cursa, motivació com a satisfacció, perseverança en l'esforç, repertoris de cants escolars

Abstract

Educational Introduction to Aerobic Endurance.

(III) Singing while Running: Functions and Assignments

The author presents a series of systematic teaching factors for educational introduction to aerobic endurance, focusing on methods that can be used in schools over a prolonged period of time. The underlying doctrine was developed by the author as a result of his experience with a group of children who took part in a Cooperative Physical Education school programme whose core content included developing aerobic endurance. Criteria for use in teaching are approached from the primary or secondary school standpoint, although they can also be adapted to other areas such as training at any age, leisure time activities, etc. The author concludes his doctrinal exposition and presents repertoires on Spanish school songs applicable to his proposal for disciplinary interplay between Physical Education and Music Education in order to an educational introduction to aerobic endurance from a sustainable standpoint.

Keywords: aerobic endurance, economic race, singing while running, motivation as satisfaction, perseverance in effort, repertoires on Spanish school songs

Preàmbul

Aquest article és fruit directe de la pràctica professional recent del seu autor amb ocasió d'haver concebut i desenvolupat en el curs 2011-2012 un programa d'activitats formatives de substitució per al pla a extingir de l'assignatura universitària de Didàctica i organització de l'educació física, entre les activitats de la qual es considerava la impartició de classes d'educació física a un grup mixt format per escolars de 6è curs d'educació primària d'un centre esco-

lar públic de Sant Cugat del Vallès i per estudiants d'aquesta assignatura de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Entre les activitats considerades en aquestes classes hi havia el desenvolupament de la resistència aeròbica a través de la cursa, i en el seu transcurs vam tenir ocasió de comprovar en els escolars fenòmens de desafecció empírica (freqüents detencions, canvis de ritme, queixes, "lesions" sobrevingudes, etc.). Ja que l'autor i professor estava convençut de la utilitat de l'activitat, va

haver de desenvolupar el seu enginy didàctic per intentar millorar els nivells d'acceptació sense minva del seu benefici, i així van sorgir diverses tècniques metodològiques que es van aplicar en el desenvolupament de la resta del programa.

Posteriorment, en el mateix curs acadèmic, el professor i autor va aplicar i desenvolupar experimentalment més tècniques en el programa de desenvolupament de la resistència aeròbica inclòs en l'assignatura d'Educació Física i la seva Didàctica de la Universitat. El programa experimental es completarà durant els cursos 2012-2013 i 2013-2014.

El text es va dividir en tres articles per raons editorials, encara que constitueix un conjunt que ha d'entendre's globalment, sota la denominació comuna d'"iniciació educativa a la resistència aeròbica". En el primer article, subtítulat "La cursa econòmica", es presentaven els fonaments didàctics de la proposta centrant-los en el concepte de cursa econòmica.

En el segon article, el subtítol del qual era "Activitats associades: el cant en cursa", es presentaven tres grups d'activitats susceptibles de ser associades a la cursa econòmica i es desenvolupava la del cant en cursa, la introducció de la qual es proposava en les pràctiques escolars.

A l'últim, en el tercer article, que porta per subtítol "Cant en cursa: funcions i assignacions", es completa la doctrina iniciada en l'article anterior i s'ofereix un ampli repertori de cançons escolars que poden servir de guia per iniciar programes de cant en cursa, tan intradisciplinaris com interdisciplinaris.

La bibliografia que apareix en el tercer article és comuna per als tres, si bé cal assenyalar que l'autor no ha trobat referències que al·ludeixin directament a l'objecte d'aquest treball, per la qual cosa s'ha de considerar com a guia per cercar elements d'aplicació de les propostes a l'àmbit en què cada persona lectora estigui interessada (escolar, universitari, entrenament, oci actiu, etc.).

Entre els beneficis principals de l'aplicació pràctica de les propostes d'aquest treball podem indicar, com a mínim, els següents:

1. Es donen pautes concretes d'aplicació didàctica de diversos elements organitzatius per millorar la motivació envers la pràctica de la cursa com a sistema de desenvolupament de la resistència aeròbica.

2. En l'experiència de l'autor, aquestes pautes són fàcils de regular, còmodes d'acceptar i fàcilment com-

prensibles per les persones participants de qualsevol àmbit (escolar, de secundària, universitari, d'entrenament bàsic, de condicionament físic, de preparació física professional, etc.) i de qualsevol nivell (iniciació, millora, especialització).

3. Comporten una fase intermèdia entre la cursa aeròbica simple i sistemes de desenvolupament aeròbic més elaborats, com la gimnàstica aeròbica (aeròbic), la dansa, etc. La cursa aeròbica simple que el professorat utilitza en la seva pràctica docent sol generar rebuig en un nombre significatiu de participants, sobretot en els nivells obligatoris d'escolarització, mentre que l'aeròbic i pràctiques similars, encara que solen generar més motivació d'entrada, també poden provocar un rebuig significatiu en participants més vergonyosos o descoordinats, i a més a més requereixen del professorat una formació més especialitzada que no té tothom.

Diferenciació de funcions

En el procés de la iniciació educativa a la cursa aeròbica estem veient l'aparició de funcions diferenciades o papers especialitzats que poden anar assumint les persones components del grup, en un progrés cap a nivells superiors de satisfacció en la millora de la resistència.

En aquest apartat veurem una sistematització d'aquests papers i les principals funcions que poden acomplir des d'un punt de vista didàctic; partint de la necessitat inicial d'una absència de papers assumits per les escolars o les participants, examinarem successivament les funcions de tancament, guia, solista i, fins i tot, cronometradora.

a) Sense funcions diferenciades

Com en qualsevol altre grup, l'assignació de papers amb funcions especialitzades en un grup de cursa ha de ser regulada acuradament pel professorat; en general, cal entendre que en una fase inicial no ha de fer assignació de papers que no siguin assumits directament i exclusivament pel professorat, i només a mesura que el grup vagi progressant, sobretot en cohesió socioafectiva, es poden establir i distribuir papers entre les participants amb funcions cada vegada més elaborades i assignació de responsabilitats parcials, encara que en tot cas la responsabilitat última sempre serà del professorat.

b) Tancament

La funció de tancament consisteix a assumir la responsabilitat de no deixar despenjada del grup o comitiva cap component, i això per motius de seguretat física però també de cohesió de grup i de seguretat afectiva de les menys iniciades.

La persona que assumeix aquest paper, idealment sempre el professorat, es col·loca en últim lloc i adequa el seu ritme al de les components més ressagades instant, si fos necessari, que les més avançades disminueixin el seu ritme si observa una separació excessiva entre unes i d'altres.

Només en grups molt cohesionats i disciplinats pot delegar-se aquest paper en alumnes avantatjades.

c) Guia

Assignarem aquesta denominació a la persona que, investida d'un paper diferencial, se situa al capdavant d'un grup. La seva funció és molt important perquè ha de prendre diversos tipus de decisions que influiran en l'èxit de l'activitat i sobre les quals ha de ser instruïda pel professorat:

(1) Ha d'eleger el terreny per on evolucionarà el grup valorant si escau la dificultat de les anfractuosi-

tats, el tipus d'obstacles per franquejar, els pendents costa amunt però també costa avall, la seguretat de la superfície (estabilitat, adherència al suport, etc.), el grau de proximitat a perills potencials (encreuament de camins, senders o carreteres amb trànsit rodat, proximitat de zones perilloses, presència d'espectadores, etc.), etc.

(2) En funció d'això, ha d'establir i guiar les trajectòries, el ritme de cursa, el grau d'intensitat de l'esforç i, en cas d'evolucions en espais exteriors, les actuacions del grup davant els estímuls de l'entorn.

(3) Idealment, ha de suscitar l'interès de l'alumnat a través d'eleccions dels aspectes anteriors que afavoreixin la motivació i fins i tot la sana excitació volitiva per fer l'activitat.

Per exemple, podem instruir la persona guia perquè efectui evolucions que afavoreixin les aproximacions i fins i tot els entrecreuaments de les participants, amb les consegüents interaccions afectives, a més d'aspectes educatius com l'autocontrol del moviment, la percepció de velocitats, el càlcul de trajectòries, etc. (*fig. 1*).

(4) La guia és, doncs, responsable de la seguretat física i afectiva del grup, i per la seva situació suscita l'emulació a través del seu exemple, per la qual cosa ha de ser a més a més una correcta

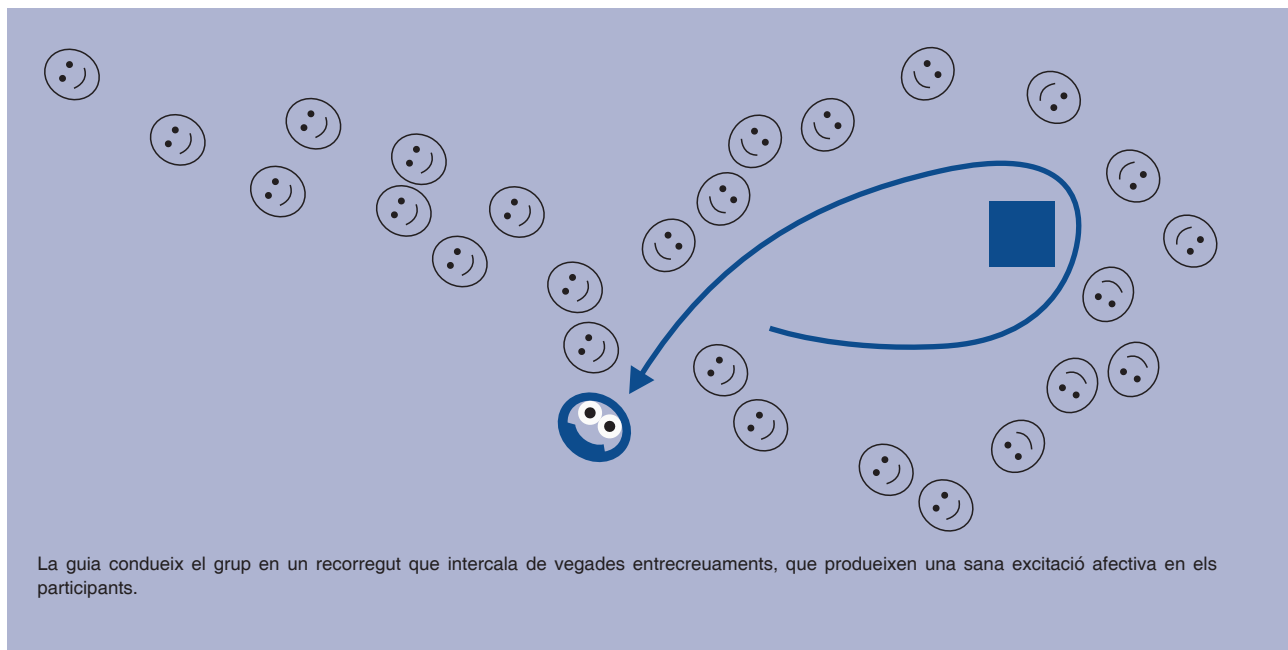

Figura 1. Evolució amb entrecreuament

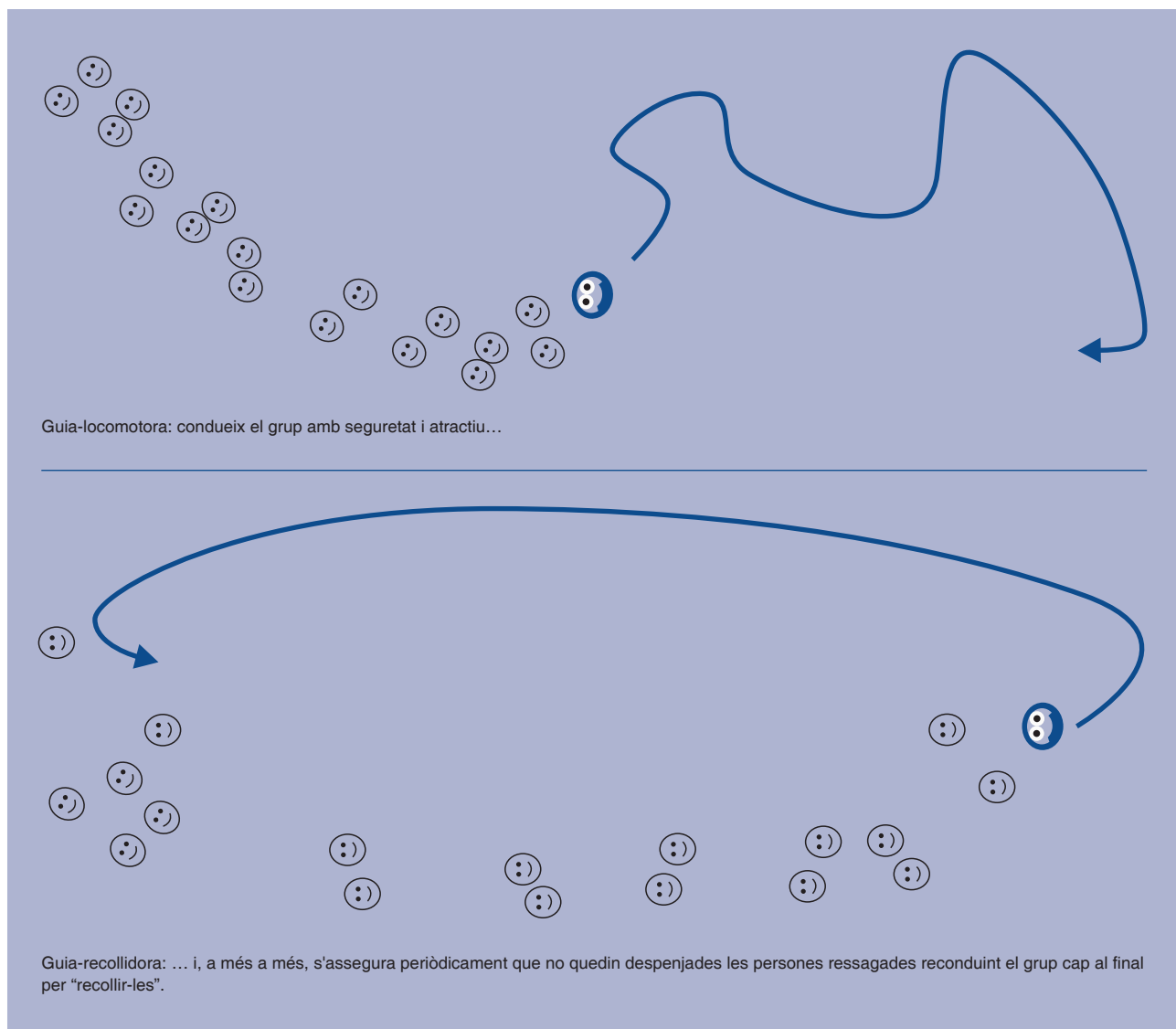

Figura 2. Subpapers de la guia

performant,¹ però sense ànsia de destacar sobre les components del grup.

Ja hem indicat que l'ideal és que en les fases inicials aquest paper sigui assumit pel professorat sempre que al final del grup hi vagi una altra guia amb funció de tancament; en el cas més comú que només hi hagi una professora per grup, aquesta hauria d'assumir el paper de tancament i nomenar per al de guia una esco-

lar o participant responsable, que hagi instruït sobre les seves funcions i la discrecionalitat de les seves actuacions.

Podem distingir en la persona guia dos subpapers, que el professorat pot assignar-li o no segons les característiques del grup (sobretot, un vegada més, el seu grau de cohesió socioafectiva interna): el de guia-locomotora i el de guia-recollidora (*fig. 2*).

¹ Utilitzo aquest neologisme transcrit de l'anglès per designar la qualitat de l'execució motriu com a resultat de la interacció de factors motors, cognitius i afectius que varien d'una persona a una altra i, per a una mateixa persona, d'una execució a una altra. Considero aquest més adequat per enfocar la motricitat des d'una perspectiva constructivista que el d'executant, més propi de la conductista ("Individualidad del movimiento: ¿ejecución o performance?", a Galera, *Manual de didáctica de la educación física. Una perspectiva constructivista integradora*, volum I: *Funciones de impartición*, Barcelona, Paidós, 2001, pàg. 66-67).

(a) La guia-locomotora

La funció de locomotora és la que pròpiament cal entendre com a definitòria de la guia: la persona que condueix el grup per un espai donat prevé totes les seves actuacions i assegura un clima de confiança i interès.

(b) La guia-recollidora

Funció eminentment educativa i desenvolupadora de valors de solidaritat i empatia, consisteix a observar regularment la distància entre el cap i la cua de la comitiva i fer-la retrocedir fins al final quan aquesta distància sigui significativa: amb això es recull novament les persones ressagades reduint la distància que s'hagi produït en l'interval anterior. En l'aplicació d'aquesta funció, per descomptat, se sobreentén que la persona recollidora reconduïx tot el grup, que la segueix també en la seva tornada enrere.

d) Solista

Un paper especial en la cursa amb cant és el de la solista, persona encarregada de donar les frases del cant que són repetides, completades o replicades pel cor. La seva funció primordial és la de marcar el ritme i l'entonació del cant augmentant o disminuint els espais en blanc per dosificar millor l'esforç de les corredores.

Ja hem indicat el diferent grau d'esforç que determina la seva situació en el grup, menor quan va al final, i més quan va al capdavant; en aquest cas, si al paper de solista se li afegeix el de guia, les dificultats tècniques del cant s'ajunten amb les responsabilitats de seguretat i integració del grup.

En una metodologia d'aplicació respectuosa amb el que hem anomenat “projecció social de la motricitat”, que potser seria més correcte ara anomenar “projecció social de la corporalitat”, és aconsellable que en les primeres sessions en què s'utilitzi aquest paper de solista siguin diverses les persones que simultàniament exerceixin aquesta funció (per exemple, quatre solistes, després tres solistes, després dues ...) fins que el grup s'hagi habituat al paper i no hi hagi components a les quals els pugui produir excessiva vergonya actuar en solitari davant de la resta.

Per descomptat, l'assumpció del paper de solista per part de dos o més components implica la necessitat que entre elles es conjuminen i harmonitzin per exercir millor les seves funcions, de manera que una vegada més hem d'insistir en el poderós paper didàctic que ha de realitzar el professorat per valorar el punt adequat entre la “projecció social” i la “efectivitat de la interacció” motriu/corporal.

e) Cronometradora

La delegació de la funció de controlar el temps total de durada de la cursa requereix un grau de responsabilitat de la participant que mereixi la confiança de la professora.

Tècniques d'assignació de papers

En l'àmbit escolar, l'exercici de funcions és un poderós factor educatiu que proporciona a l'alumnat ocasions de vivenciar i experimentar, ja en el propi present, papers socials més o menys significats; en l'àrea d'educació física, moltes funcions requereixen qualitats d'espontaneïtat i immediatesa de les escolars i sotmeten el seu exercici, per tant, a possibles conflictes afectius, ja que han de fer aquestes funcions “en directe”.

Una vegada més, veiem la necessitat que el professorat exerceixi acuradament les tasques docents per evitar que hi hagi un rebuig de les seves funcions.

Les tècniques d'assignació que caracteritzarem a continuació no són privatives de l'educació física, encara que les exposarem en un ordre de progressiva implicació afectiva específica per al nostre àmbit.

D'entrada, podem distingir entre papers assignats pel professorat (assignació heteroregulada) o papers assignats per les components del grup (assignació autoregulada). Ja es va subratllar a en un altre treball la importància dels components afectius en la formació de grups en educació física,² i això, com acabem de dir, és aplicable a l'assignació de papers; recordem així mateix la inicial necessitat de dependència psicològica de l'alumnat respecte de la persona adulta, i per tant del professorat, en la regulació de les seves relacions morals.³

² “Formación de grupos”, en Galera, *Manual de didáctica de la educación física. Una perspectiva constructivista integradora*, volum I: *Funciones de impartición*, Barcelona, Paidós, 2001, pàg. 173-175.

³ “Les règles du jeu”, en Jean Piaget, *Le jugement moral chez l'enfant*, París, Alcan, 1932 (versió castellana: *El criterio moral en el niño*, Barcelona, Fontanella, 1971).

Per això, en una correcta iniciació educativa hauria de partir-se d'una assignació heteroregulada pel professorat, que progressivament aniria assignant papers i sobretot regulant les maneres d'assignació, que podem sintetitzar, per a l'àmbit que ens ocupa, en tres, de progressiva implicació afectiva i concomitant autonomia de les participants:

- Assignació rotativa: les participants van assumint un paper donat en un ordre preestablert, definit pel professorat (heteroregulada), per una comissió de participants o per la totalitat del grup en assemblea anònima, la qual cosa potenciaria la interdisciplinarietat, en aquest cas, de la pràctica democràtica de presa de decisions (autoregulada).
- Assignació per invitació: el professorat (heteroregulada) o l'anterior aconseguida (autoregulada) invita una nova participant a assumir un paper donat.
- Assumpció voluntària: cada vegada que el professorat (heteroregulada) o una component del grup (autoregulada) ho indiquen, una nova participant assumeix lliurement un paper donat.

Repertoris

La llista que segueix, ordenada per data de publicació per mostrar-ne de manera més intuïtiva l'evolució, intenta donar una idea de la tradició escolar relacionada amb el cant, que en el cas d'Amorós s'utilitzava directament a les classes del seu mètode de gimnàstica; les altres publicacions s'aporten per facilitar la interdisciplinarietat amb l'educació musical, proposada en l'article, des d'una perspectiva cultural de recuperació de la tradició. Cal ressaltar la continua activitat editorial catalana en aquesta matèria des de finals del segle XIX, tant en català com en castellà, amb el parèntesi del franquisme, i la revifada experimentada a partir de l'últim terç del segle XX, mostra de l'interès per la preservació de la cultura però també de la seva difusió en l'escola.

Des d'una perspectiva més actual, correspondrà al professorat interessat adaptar a la mentalitat i univers cultural del seu respectiu alumnat alguns d'aquests cants o altres que pugui localitzar a internet, on apareixen nombroses adreces teclejant en els buscadors paraules clau apropiades, com “cançons” + “educació física”, “jocs cantats”, etc.

No obstant això, cal advertir que el procés de selecció o construcció de cants per a cursa no és senzill perquè cal conjugar una sèrie de factors didàctics, que comentariem en un pròxim article.

Amorós [y Ondeano, Francisco], M.(onsieur):

- 1816 *Cantiques religieux et moraux, ou la Morale en chansons; à l'usage des enfants de l'un et de l'autre sexes. Ouvrage spécialement destiné aux élèves qui suivent les exercices du cours d'éducation physique et gymnastique dirigé par M. Amoros*. París: Imp. Rougeron, 1816.
Otra ed., Imp. P. N. Rougeron, 1818.
- 1818 *Recueil de Cantiques*, brochure [folleto], 1818.
- 1821 *Extrait du recueil de cantiques gymnastiques publié en 1818*. París: Imprimerie de Rougeron, 1821.
- 1843 Amorós, M.: *Abrégé du Recueil de cantiques de la méthode d'éducation physique, gymnastique et morale du colonel Amoros, marquis de Sotelo*. París: Gymnase normal, 1843.

- 1885 *Cantos escolares para las escuelas elementales y de párvulos* [Música impresa] Letra y música de D. Pedro Arnó... Barcelona: Librería de Juan y Antonio Bastinos, 1885, 80 pàg. (2a ed., 1897, 118 pàg.; 4a ed., 1913).
- 1888 Cruellas, Sebastián: *El Cancionero Escolar. Colección de canciones con música [] para el uso de las escuelas primarias*. Barcelona: Imp. Víctor Berdós y Feliu, 1888, 40 pàg.
2a ed., ... [arregladas para una, dos y cuatro voces]... 1901, 42 pàg. [Facsimil, Valladolid, Maxtor, D.L. 2009.]
- 19xx *Cançons escolars* [Música impresa] = *Canciones escolares*. Música d'en Josep Cumellas Ribó (1857-1940), lletra de Manel Folch i Torres, traducció castellana de Rafael Oliver. Barcelona: Boileau, s.a. [19--], 25 pàg. amb partitures.
- 19xx *Cantos escolares* [Música impresa] Letra de Antonio Navarro; música de Ramón Curriá Caelles. S.I. [Barcelona]: s.n. [A. Boileau y Bernasconi], s.a. [19--?], 28 pàg.
- 19xx *Sis cants escolars. Per a cor a l'uníson i piano* [Música impresa]. Lletra catalana i castellana de Manuel Marinell-lo (1870-1940), música de Joan B[aptista] Lambert (1884-1945). Barcelona: Boileau, s.a. [19--], 16 pàg. ['Cançons escolars'.]
- 1902 Vancell y Roca, Juan: *El Libro de música y canto. Tratado de solfeo y cantos escolares. Gramática razonada, lectura y escritura musicales simultáneas al alcance de las más pequeñas inteligencias...* Barcelona: Fidel Giró, 1902, 142 pàg. + música impresa.
- 1906 Freixas, Narcisa: *Canciones Infantiles. Premiadas en la fiesta de la música catalana de 1905*. S.I., s.n., s.a. [h. 1906.], dues sèries en sengles volums.--5a ed., s.a.--12a ed., s.a. [h. 1916], 32 pàg.

Llongueras Badía, Juan (1880-1953):⁴

- 1914 *Canciones y juegos infantiles*. Madrid: Unión Musical Española. Primera serie, 1914 (una altra ed., 194x).—Segunda serie, 1921.—Tercera serie, 1940.—Cuarta serie, 1957. Quinta serie, s.a. [¿195x?].
- 195x Primera Serie.—Segunda serie.—Tercera serie.—Cuarta serie.—Quinta serie.

⁴ La producció d'aquest mestre català, feta gairebé tota en castellà, és molt profusa; en caldria una investigació més rigorosa, que escapa a les pretensions d'aquest article.

[Reedició de les col·leccions de jocs dançats i cantats amb descripció i partitura, publicades en fascicles independents per a cada joc, i de les que se es feren diverses edicions.]

- 1941 *Escenas cantadas y danzadas*. Madrid: Unión Musical Española, 1941. Una altra ed., s.a. [¿195x?]
- 1943 *Reír y cantar, jugar y danzar. Seis nuevas canciones y juegos infantiles*. Madrid: Unión Musical Española, 1943. Una altra ed., s.a. [¿195x?]
- 1920 *Nuestros niños. Nueva colección de cantos escolares con acompañamiento de piano* [Música impresa] Ch. Schumann. Barcelona: A. Boileau y Bernasconi, cop. 1920, dos tomos, Vol. I (á una voz), 28 pág., Vol. II (á dos voces).
- 1923 Capmany, Aureli (1868-1954): *Cançons i jocs cantats de la infantesa*. Barcelona: Poliglota, 1923, 44 pág. [Minerva. Col·lecció popular dels coneixements indispensables, Núm. 42.]
- 1931 Cluet Santiveri, Manuel J.: *Canciones escolares* [Música impresa]. S.l.: (¿Barcelona?), s.n., s.a [1931?], 19 pág. amb partitures.
- 193x *Canciones Infantiles*. Barcelona: Ramón Sopena, s.a., 16 págs. [Biblioteca para niños. Libros de premio, Núm. V.] [Ed. facsímil a cura d'en Pedro C. Cerrillo Torremocha, Cuenca, Universidad Castilla-La Mancha, 2007 (ISBN: 978-84-8427-515-2).]
- 193x Federación de Juventudes Socialistas de España: *Cancionero juvenil. Canciones populares de nuestra patria*. S.l.: JSU, s.a. [193-?], 63 pág. 15 cm. [Cançons en castellà, català, gallec i basc.]
- 1936 Salvador Martí, José († 1946): *La Gimnasia rítmica y la canción escolar. Con diez canciones para la escuela*. [Valencia: Edición Mundial Música], 1936, 90 pág.
- 1940 *Canciones (cancionero escolar)*. Música de Francisco Civil Castellví (1895-1990), letra de Roberto Rizo Navarro. Gerona: Dalmau Carles y Pla, s.a. [¿1940?], 79 pág., 24 cm.
- 1954 *Cancionero Escolar Español. Colección de Cantos Tradicionales. Grado 1*. Barcelona-Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1954, 177 pág. [Selecció, revisió i ordenació, Juan Tomás i José Romeu Figueras; il·lustracions, Juan Llongueras Gali. Índex general de cançons: Rotllanes i jocs, Cançons de Nadal, Romanços, Cançons diverses, Cançons catalanes, Cançons gallegues, Cançons basques.]
- 1956 [Joventut d'Acció Catòlica / Grup Musical Estel] *Cançons populars per al poble. Volum 1: D'infants*. Barcelona: Seráfica, 1956, 78 pàgs.
- 1964 *Cançons [infantils] d'ara – Uel.le*. S.l., s.n., 144 pág. [Col·lecció Esplai, Núm. 8] [122 cançons.] Otra ed., 1969.
- 1968 *Les nostres cançons. Evocació del Liceu Escolar. Lleida 1906-1936*. Barcelona: [G. Rosellón], D.L. B.5407-1968, 184 pág.
- 1981 Crivillé i Bargalló, Josep (1948-2012): *Música tradicional catalana*. Barcelona: Clivis, 4 volums. I. *Infants*, 1981, 177 pág. — II. *Nadal*, 1981, 224 pàgs. — III. *Danses*, 1983, 528 pàgs. — IV. *Cançons narratives I*, 2007, 426 pág.
- 1984 Cervera, Jn (1928-1996); Fuentes, Pilar; Cervera, Felipe: *Canciones para la escuela*. Valencia: Piles, D.L. 1984, 2 vols. (Vol. I, *Preescolar. Dramatización, ritmo, música, instrumentalización, psicomotricidad*.—Vol. II, *Educación General Básica*.)
- 1987 Valeri, Maria Eulàlia: *Cançons infantils populars catalanes*. Barcelona: Joventut, 1987.
- 1990 *Cançoners de l'Escola Normal de la Generalitat (1931-1938)*. [Barcelona:] Associació d'Amics de l'Escola Normal de la Generalitat de Catalunya, D.L. B. 17.559-1990, 112 pág. [Conté partitures de 118 cançons.]
- 1991 Cateura, María: *Tocar y cantar. Colección de canciones de acompañamiento instrumental escolar*. Barcelona: Ibis, 1991.

1992 Maideu i Puig, Joaquim (recopilació melodies i lletres): *Llibre de cançons. Crestomatia de cançons tradicionals catalanes*. Vic: EUMO, 1992, 585 pág. Seccions: I. Cançons d'infants.—II. Cançons baladístiques o líriconarratives.—III. Cançons d'activitat solitària.—IV. Cançons de diada, de gresca comunitària, enumeratives i seriades. Jocs i danses.—V. Cançons religioses.—VI. Cançons de Nadal. 2a ed., 1994.

1996 Bibiloni, Baltasar: *20 Cançons Tradicionals per a veus blanques i acompanyament de piano*. Berga: Amalgama, 1996.

Liesegang, Berta i Catalina Ribot:

- 1997 *Ding dang. La cançó popular de les Illes Balears: una eina de treball (I)*. Ciutat de Mallorca: Tramuntana, 1997.
- 1998 *Ding dang. La cançó popular de les Illes Balears: una eina de treball (2)*. Ciutat de Mallorca: Tramuntana, 1998.
- 1999 *Ding dang. La cançó popular de les Illes Balears: una eina de treball. Nivell inicial*. Ciutat de Mallorca: Tramuntana, 1999.
- 2000 *Ding dang. La cançó popular de les Illes Balears: una eina de treball, 3r nivell*. Ciutat de Mallorca: Tramuntana, 2000.
- 2005 *Ding dang. La cançó popular de les Illes Balears: una eina de treball, 1r nivell*. Ciutat de Mallorca: Tramuntana, 2005.
- 2007 *Ding dang. La cançó popular de les Illes Balears: una eina de treball, 4t nivell*. Ciutat de Mallorca: Tramuntana, 2007.

Navarro, Carlos:

- 1999 *Cançoners infantil, 1*. Barcelona: Autor Editor, 1999.
- 1999 *Cançoners infantil, 2*. Barcelona: Autor Editor, 1999.
- 1999 *Cançoners infantil, 3*. Barcelona: Autor Editor, 1999.
- 1999 *Cançoners infantil, 4*. Barcelona: Autor Editor, 1999.

2000 Baldó, Estel: *L'elefant verd. Parvulari, 4 anys. Cançoners*. Barcelona: Barcanova, 2000.

2000 Baldó, Estel; Rosa Gil i Maria Soliva: *L'elefant blau. Parvulari, 5 anys. Cançoners*. Barcelona: Barcanova, 2000.

2005 Badia, Marta i Àngels Vidal: *Tat! Recull de moixames, jocs i cançons per a infants*. Tarragona: Arola, 2005.

2005 *Cançoners infantil*. Barcelona: RBA Libros, 2005.

Riera Subirachs, Santi (1935-):

- 2005 *Música 1. Educació Primària. Cicle inicial, 1. Mètode Ireneu Segarra*. Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat, 2005, 96 pág. 2a ed., 2008.
- 2005 *Música 2. Educació Primària. Cicle inicial, 2. Mètode Ireneu Segarra*. Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat, 2005, 96 pág. 2a ed., 2008.
- 2006 *Música 3. Educació Primària. Cicle mitjà, 1. Mètode Ireneu Segarra*. Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat, 2006, 80 pág.
- 2007 *Música 4. Educació Primària. Cicle mitjà, 2. Mètode Ireneu Segarra*. Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat, 2007, 72 pág.
- 2008 *Música 5. Educació Primària. Cicle superior, 1. Mètode Ireneu Segarra*. Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat, 2008, 72 pág.
- 2008 *Música 6. Educació Primària. Cicle superior, 2. Mètode Ireneu Segarra*. Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat, 2008, 76 pág.

2005 Villamuza, Noemí: *Cançoners infantil*. Barcelona: Círculo de Lectores, 2005.

Conflicte d'interessos

L'autor declara que no té cap conflicte d'interessos.

Referències

Encara que no aborden directament el tema d'aquests articles, d'elles es pot extreure doctrina didàctica per a la fonamentació de l'aplicació del cant a la cursa aeròbica escolar.

Abraldes, J. A., & Martínez, C. (2003). Juegos y canciones en educación física: un recurso para la formación integral del alumno. *II*

Congreso Mundial de Ciencias de la Actividad Física y el Deporte [CD]. Granada.

Conde, J. L., Martín, C., & Viciano, V. (1997). *Las Canciones motrices. Metodología para el desarrollo de las habilidades motrices en educación infantil y primaria a través de la música* (4a ed., 2010). Barcelona: INDE.

Conde, J. L., Martín, C., & Viciano, V. (1998). *Las canciones motrices II. Metodología para el desarrollo de las habilidades motrices en educación infantil y primaria a través de la música* (2a ed.). Barcelona: INDE.

Vaquero, M. (2012). La canción como recurso didáctico en el aula de lengua extranjera (Treball de Fi de Grau en Educació Primària). Universidad de Valladolid, Campus de Palencia. [Conté repertori]. Recuperat de <http://uvadoc.uva.es/bitstream/10324/2099/1/TFG-L%20130.pdf>